LUND UNIVERSITY

Osteologisk analys av en vikingatida brandgrav vid Gåsån

Täveldalen, Undersåkers sn, Åre kommun, Jämtlands län

Boethius, Adam

2010

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

Link to publication

Citation for published version (APA):
Boethius, A. (2010). *Osteologisk analys av en vikingatida brandgrav vid Gåsån: Täveldalen, Undersåkers sn, Åre kommun, Jämtlands län*. (Reports in Osteology; Vol. 2010, Nr. 5). Institutionen för arkeologi och antikens historia, Lunds universitet.

Total number of authors:
1

General rights
Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.
• Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
• You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
• You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: https://creativecommons.org/licenses/

Take down policy
If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

REPORTS IN OSTEOLOGY 2010:5

Osteologisk analys av en vikingatida brandgrav vid Gåsån

– Täveldalen, Undersåkers sn, Åre kommun, Jämtlands län

Uppdrag Osteologi
Institutionen för Arkeologi och Antikens historia
Lunds Universitet

Adam Boëthius
2010

Uppdrag osteologi
Institutionen för arkeologi
och antikens historia
Lunds universitet
Box 117
221 00 Lund
Telefon 046 – 222 79 42
osteologiuppdrag@ark.lu.se

Reports in osteology 2010:5
Osteologisk analys av en vikingatida brandgrav vid Gåsån – Täveldalen, Undersåkers sn, Åre kommun, Jämtlands län

http://www.ark.lu.se/forskning/osteologisk-uppdragsforskning/

Författare: Adam Boëthius
Grafisk form: Adam Boëthius
Omslagsbild: Kraniefragment från människa. Foto: Adam Boëthius
Uppdragsgivare: Jamtli
© Jamtli & Institutionen för arkeologi och antikens historia, Lunds universitet
2010

Inledning

Den osteologiska analysen behandlar en brandgrav funnen vid Gåsån i Täveldalen i Jämtland. Graven grävdes ut år 2009 till följd av att en fjällvandrare ett par år tidigare hittat ett vikingatida svärd på platsen. Graven är placerad direkt under torven utan någon synlig markering ovan jord. I graven framkom förutom svärdet även sex pilspetsar, vilka tillsammans med pilspetsarna ger en datering till tidig vikingatid.

Material

Totalt omfattar det osteologiska materialet 164 g brända ben fördelade på 1592 fragment. Av den totala mängden ben kunde 11 viktprocent bestämmas vilket motsvarar 18,1 g fördelat på 24 fragment.

Antal fragment	Antal bestämda fragment	Vikt (g)	Vikt av bestämda fragment (g)	Medelvikt/ fragment (g)	Medellängd/ bestämt fragment (mm)
1592	24	164,1	18,1 (11%)	0,1	16

Medelvikten per fragment indikerar en väldigt hög fragmenteringsgrad varpå så pass få fragment gått att bestämma. Färgen på benen varierar från vita till svartgrå. Detta betyder att personen i fråga till större delen, men inte helt, blivit fullständigt förbränd. Man ser också färgskillnader på små fragment. Bland annat så har vissa kraniefragment förbränts fullständigt endokranialt dvs. på insidan av skallen och är helt vita. Medan de ectokranialt på utsidan enbart delvis har förbränt och har en mörkgrå färgton. Denna typ av förbränning har tolkats som att det är kroppsfetter, i detta fall hjärnan, som givit elden extra bränsle och på så vis ökat temperaturen lokalt (Holck 1996:27). Detta innebär också att man relativt säkert kan avgöra att kroppen bränts då den fortfarande haft köttvävnader kvar och har således inte fått ligga framme och förmultna innan förbränning.

Resultat

Sammanlagt 24 fragment kunde identifieras till människa. Huvuddelen av dessa kommer från kraniet, totalt 14 fragment. Därutöver kommer 2 fragment från en underkäke, 1 fragment från

ett skulderblad, 4 fragment från ett skenben, 1 fragment från ett fingerben samt 1 fragment från ett tåben.

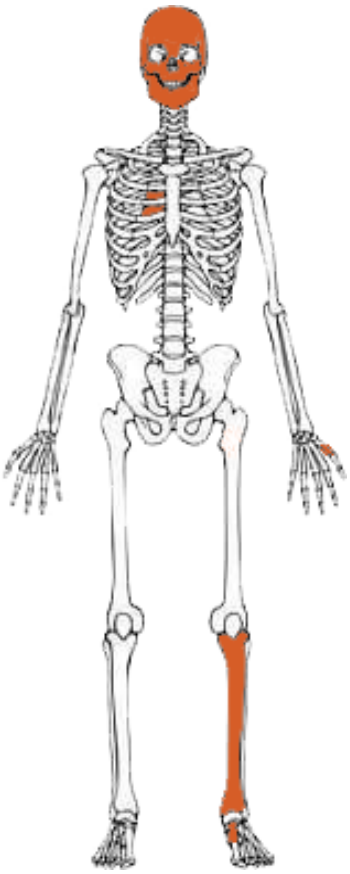

Fig.1. Elementrepresentation från människan i brandgraven

Dessvärre kunde ingen könsbedömning göras utifrån det osteologiska materialet och man får således helt förlita sig på det arkeologiskt tolkade könet. Två fragment av skallsuturen *sutura coronalis* mellan pannbenet (*os frontale*) och hjässbenet (*os parientale*) uppvisar öppna sutursömmar som ännu inte sammanvuxit. Då denna sammanväxning sker väldigt individuellt från person till person mellan 20 och 65 års ålder ger det lite ytterligare information. Benen i övrigt förefaller, baserat på storlek, tillhöra en vuxen individ vilket gör att man kan anta att personen i fråga var någonstans mellan 20 och 65 år gammal. Den del av underkäken som finns bevarad kommer ifrån övergången *corpus mandibulae* till *ramus mandibulae* det vill säga strax bakom sista hörntanden. Dessvärre går det inte att avgöra om den sista molaren växt ut vilket annars också hade varit åldersindikerande. Därav får åldersbedömningen sluta sig till att det rör sig om en vuxen individ som inte blev så gammal att skallsuturerna helt växt samman.

Fig. 2. Del av underkäke. Foto: Adam Boëthius

Tolkning

En enskilt liggande grav som denna erbjuder inte så många tolkningsmöjligheter, det finns dock några saker som är värda att ta upp. Ofta när man diskuterar förhistoriskt norrland så är en viktig del att undersöka var lämningarna härstammar ifrån, om de kommer ifrån den församiska kulturen eller om det tillhör den agrara bondebefolkningen med rötter söderifrån. I detta fall tyder allt på att personen i fråga tillhört ett bondesamhälle. Han har med sig ett svärd i graven och ingen stensättning täcker hans grav, så som annars är vanligt i gravar av så kallad insjögravtyp som ofta, i alla fall på senare år, tolkas som församiska gravar (Fossum 2006, Zachrisson 1997 etc.). Eftersom benen är brända med köttet fortfarande intakt har personen förmodligen inte varit ensam då han omkom och han har kunnat brännas ganska omgående. Förbränningsgraden är inte helt komplett vilket kan antyda att man antingen inte haft tillräckligt med virke när kroppen kremerades eller att man haft ont om tid. Benen är dock väldigt fragmenterade, vilket innebär att man tagit sig tid att omsorgsfullt stöta sönder kvarlevorna.

Frågan är då hur personen hamnat där ute i fjällmarkerna. En tanke är att det kan vara en forntida fjällvandrare som precis som personen som fann svärdet vandrade i fjället tillsammans med några andra kanske i ett jaktlag. Han kan då ha omkommit av okänd anledning och man har valt att bränna honom på plats. Med sig i graven fick personen sina vapen, ett svärd och några pilar.

Litteraturlista

Fossum, B. 2006. Förfädernas land. En arkeologisk studie av rituella lämningar i Sápmi, 300 f. Kr. – 1600 e. Kr. Studia Archaeologica Universitatis Umensis 22. Umeå.

Holck, P 1996. *Cremated Bones (2 ed)*. Antropologiske skrifter 1b. Anatomisk institut. Oslo.

Zachrisson, I. 1997. Möten i gränsland. Samer och germaner i Mellanskandinavien. Stockholm.